

heder, skønt autoriteterne strakte sig langt, og for ham selv bragte eksperimentet øjensynlig ingen glæde. I dette kapitel er der tillige gode bidrag til belysning både af Jacob Appels og hans forlovede Ingeborg Schrøders personlige udvikling.

Behandlingen af de to ministerperioder giver også en række, ikke uvæsentlige detaljer. Det samme gælder det store afsnit om Sønderjylland, hvor navnlig forholdet til H. P. Hanssen har en fremskudt plads.

I det hele har bogen sin styrke i at være et bidrag til Jacob Appels biografi og dernæst i at skildre et ledende højskolemiljø. I det biografiske dominerer Appels stemninger og synspunkter, mens hans indsats i mindre grad dokumenteres.

Vagn Dybdahl

Carl Heinrich Petersen: Danske revolutionære. Ideer, bevægelser og personligheder. (Borgen, 1970). 385 s.

Bogen er et underligt blandingsprodukt af små, ofte ret ufuldstændige, biografiske skitser og optryk af artikler og pjecer, der er forfattet af de biograferede. Disse »revolutionære« er fronderende socialdemokrater fra århundredskiftet (Gerson Trier, Nicolaj L. Petersen), anarkisten Jean Jacques Ipsen, ung- eller venstresocialisterne fra 1. verdenskrig (Ernst Christiansen, Sigvald Hellberg og Johannes Erwig), dernæst syndikalisten Christian Christensen og kommunisterne Thøger Thøgersen, Marie Nielsen og Andreas Fritzner. Til dette følger en udmærket liste over blade med tilknytning til arbejderbevægelsen, men ikke specielt blade udgået fra de revolutionære kredse.

I en indledning siges bl. a., at de revolutionære »stort set er negligeret af den officielle historieskrivning«. Det er ganske overraskende her at få at vide, at vi har en officiel historieskrivning, men mindre overraskende er det, at disse ukendte officielle historieskrivere har negligeret bogens revolutionære, for som helhed har deres betydning i udviklingen og deres samtids debat været yderst minimal.

Har de enkeltes indsats måske ikke været af større rækkevidde, så har imidlertid flere af dem i enkeltsituationer været fremme på arbejderbevægelsens arena. Det er derfor fortjenstfuldt, at forfatteren har samlet og nu udgivet biografiske oplysninger om dem. I mange tilfælde vil andre blive fritaget for et besværligt efterforskningsarbejde. Man skulle imidlertid tro, at forfatteren ved mere om flere af dem, og det ville have været rart at have fået alt med. Der ville også have været grund til at biograferer nogle flere »revolutionære«. Til gengæld kunne der uden skade have været sparet på genoptrykkningen af det meget pjece- og artikelstof; her ville en kort behandling af ideerne – når der var grund til det – have været mere betydningsfuld.

Vagn Dybdahl

Nic. Hurup: Ukuelig optimist. En journalists erindringer fra 1880'erne til 1960'erne. (Fremad, 1970). 166 s.

Nic. Hurup tjente en menneskealder den radikale provinspresse. Hans erindringer handler imidlertid næsten lige så meget om en thylandsk husmandssøns dreng- og ungdoms-

år; det er særdeles velskrevne kapitler, som dog ikke giver meget, der ikke er kendt fra andre skildringer af land- og landbolivet i årtierne op mod 1914. Efter præliminæreksamen og nogle år som herredskontorist kom Hurup i 1907 til den nye radikale presse, som Heilbuth og venner byggede op. Først var han i Hjørring, senere i Ålborg, Silkeborg og Horsens. Der siges en del om de økonomiske vanskeligheder; mens de egentlig journalistiske vilkår desværre kun berøres lidt. Bogen rummer også bidrag til karakteristik af nogle af de radikales og husmandsbevægelsens ledere; men heller ikke her er der nyt for historikeren.

Vagn Dybdahl

David Grünbaum: Som dagene gik. Spredte glimt fra et langt liv. (Schønberg, 1970). 133 s.

David Grünbaum (f. 1888) har ved siden af at være lærer ved Øregårds Gymnasium (siden 1913) i en lang menneskealder været en fremtrædende litterær agent. Om begge dele siges lidt i bogen, og der gives små portrætskitser af danske og udenlandske forfattere; der er et par større ret anekdotiske skildringer af Georg Brandes og Henri Nathansen. De indledende afsnit om livet i et beskedent jødisk hjem i Randers og om latinskoleliv er det vægtigste, selv om de ikke giver nyt, befæster de dog miljøerne.

Vagn Dybdahl

Hans Bendix: Urolig sommer (Gyldendal, 1970). 250 s.

Bogen er en fortsættelse af »Trotskydigt forår« (1967, se HISTORIE

VII 623). Mens denne havde sin værdi ved miljøtegningen – et velstillet borgerhjem i København før 1914 – så er det nye erindringsbind i højere grad episoder af en kunstners liv. Selvfølgelig er der spredte træk af 1920'ernes og 1930'ernes kunstnerliv med udmærkede biografiske skitser, navnlig af Lundstrøm og Gelsted; men for den egentlige historie er det væsentligste i bogen nogle skildringer af forholdene i Social-Demokratens redaktion. Selv om nok den intellektuelle reaktion mod nazismen omtales, havde det været ønskeligt, om der var gjort noget mere ud af denne; som redaktør af »Åndehullet« og medarbejder ved »Frisindet Kulturkamp« skulle Hans Bendix have de bedste betingelser for at fortælle mere end sket er.

Hvis man forlader historikerens faglige vurdering af »Urolig sommer«, skal det siges, at det er en aldeles festlig bog.

Vagn Dybdahl

Peter P. Rohde: Midt i en ismetid. (Thaning & Appel, 1970). 252 s.

Foruden titlen er der også andre litterære højdepunkter i bogen. Til disse hører bl. a. afsnit om 1920'erne og 1930'erne og et stykke om livet som modstandsmand i Århus; ikke mindst mellemkrigsårene havde fortjent en større plads, også fordi Peter P. Rohde har alle forudsætninger for at kunne gøre det. Erindringerne hovedvægt er imidlertid lagt på tiden efter 1940, og her står forholdet til kommunistpartiet i centrum; forfatteren var blevet medlem lige før krigen og blev ekskluderet 1953. Her gives en række oplysninger, der kan benyttes til en behandling af kom-